

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРИЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBŁĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

3. Колісник О. В. Правові основи демократичного врядування в Україні. *Держава і право*. 2022. № 1. С. 27–32.

Ключові слова: демократичне врядування, правові механізми, виборче право, місцеве самоврядування, прозорість влади, електронна демократія, громадський контроль.

Keywords: democratic governance, legal mechanisms, electoral law, local self-government, government transparency, e-democracy, public oversight.

Грунь Олександр В'ячеславович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Розвиток цифрових технологій, зокрема віртуальної реальності (VR), призводить до трансформацій багатьох сфер суспільного життя, включаючи право. Юридична діяльність, яка традиційно здійснювалася у фізичному просторі, поступово переходить у віртуальне середовище. Це зумовлює необхідність формування нових або адаптації вже існуючих принципів правового регулювання, що підкреслює значущість та актуальність даної теми у сучасній правовій науці.

Проблематика принципів права та правового регулювання різних видів юридичної діяльності завжди привертала увагу науковців, зокрема таких як: О. В. Безух, В. В. Дудченко, М. І. Козюбра, Ю. М. Оборотов та ін.

До дослідження питань правового регулювання у сфері інтернет-технологій звертались вітчизняні та зарубіжні дослідники, серед яких: Д. Г. Манько, Т. Фред, Л. А. Усанова, Є. О. Харитонов, О. І. Яременко та ін. Однак, стрімкий розвиток цифрового середовища зумовлює необхідність дослідження основних засад правового регулювання юридичної діяльності у віртуальній сфері.

У науковій літературі принципи правового регулювання визначають як специфічно юридичні принципи, які виражають характер регульованих відносин (предмет), зміст регулювання (його сутність) і його засоби (методи) [1, с. 577].

О. І. Яременко приходить до висновку, що «правове регулювання суспільних відносин в кібернетичному просторі пов'язано із певними складнощами, однак, є актуальним, оскільки, в сучасних переважна більшість інформаційних відносин функціонує саме в ньому. Суб'єктам нормотворчості слід здійснювати системну роботу щодо прийняття правових актів, які регулюють інформаційні відносини в кібернетичному просторі, з дотриманням принципу верховенства права» [2, с. 67–68].

У цьому контексті важливо враховувати специфіку середовища, у якому існують ці правовідносини, адже воно не лише визначає їхню природу, а й потребує особливих механізмів правового регулювання. Відповідно, виникає необхід-

ність у комплексному осмисленні цифрової сфери, яка існує на межі реального та віртуального вимірів.

Д. Г. Манько визначає цифрове середовище як «штучне, створене людиною, таке, що підтримується людиною та розробленими нею технологічними алгоритмами середовище трансляції даних, існування якого на 100 відсотків залежить від наявності зовнішніх джерел живлення, перш за все – електроенергії та матеріальних об'єктів, які забезпечують таку трансляцію. Цифрове середовище охоплює реальний та віртуальний простір» [3].

На нашу думку, вкрай важливо, при створенні та вдосконаленні нормативно-правової бази правового регулювання віртуальної реальності враховувати вже існуючі норми недержавного характеру, які виникли у спільнотах користувачів даної сфери.

В. В. Дудченко слушно зауважує: «Теорія мусить подолати дещо спрощені концепції причинності у праві, оскільки не можна зводити право лише до засобу реалізації волі законодавця. Адже право є виразником моральних принципів, що проголошує природно-правова теорія. Окрім того, право є наслідком звичаю і історично укорінених цінностей і норм спільноти [4, с. 61].

Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне звернути увагу на наступні базові принципи:

1) принцип визнання «живого права». Відтак, правове регулювання у віртуальній реальності має базуватися не лише на нормативно встановлених приписах, але й враховувати правила поведінки, що вже склалася у VR середовищі;

2) принцип інтеграції наукової доктрини. Правотворчість у цій сфері має опиратися на результати міждисциплінарних наукових досліджень, як от: юриспруденція, етика, технології, соціологія тощо;

3) принцип забезпечення правовідповідності, який у контексті правового регулювання віртуальної реальності означає, що правові акти, які приймаються для регулювання відносин у цифровому просторі, мають не лише формально відповідати нормам закону, але й відображати дух права, його цінності та змістовні орієнтири.

Далі, оскільки дана сфера діяльності має наднаціональний характер, вагоме значення має аналіз та використання напрацювань не тільки вітчизняних, але й зарубіжних науковців. Прикладом, Т. Фред, визначаючи правові межі та відповідальність у сфері віртуальної реальності пропонує правову базу для AR і VR, де основними принципами є:

- 1) захист, орієнтований на користувача;
- 2) технологічний нейтралітет;
- 3) підзвітність та відповідальність;
- 4) глобальна узгодженість [5].

Підтримуючи запропоновані положення та враховуючи те, що засади правового регулювання юридичної діяльності у віртуальній реальності мають відповідати викликам цифрової епохи, до зазначених спеціальних принципів доцільно додати наступні:

5) принцип безпеки та конфіденційності – системоутворюючий принцип юридичної діяльності, який особливо актуальний у контексті передавання юридично значимої інформації через віртуальні платформи. Реалізація даного принципу є ключовою передумовою функціонування права в цифрову епоху;

6) принцип доступності та ідентифікації суб'єкта – один із організаційно-правових механізмів реалізації правосуб'єктності особи в кібернетичному просторі, оскільки юридична діяльність передбачає обов'язкову участь ідентифікованих і легітимних суб'єктів права. У віртуальному просторі важливо забезпечити можливість встановлення особи юриста для надання юридичних послуг.

Таким чином, держава в особі правотворчих органів має «інтегруватися» до сфери віртуальної реальності шляхом діалогу з її учасниками та вдосконалити існуючі механізми саморегуляції через їх юридичне визнання. Ігнорування джерел «живого права» може призвести до створення формальних, але неефективних норм, які не відповідатимуть реальним суспільним відносинам.

При належному підході до правового регулювання із врахуванням як базових, так і спеціальних принципів кіберпростір постає прозорим і безпечним середовищем для розвитку інновацій, ефективної комунікації та захисту прав громадян. Регуляторна політика має спиратися на міждисциплінарні дослідження, забезпечувати правовідповідність, доступність та глобальну узгодженість, з урахуванням досвіду міжнародної практики.

Список використаних джерел:

1. Безух О. В. Принципи правового регулювання приватних господарських відносин. *Приватне право в умовах війни* : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 15 листопада 2022 р.) / за заг. ред.: д. ю. н., проф. Є. Харитоновна, д. ю. н., проф. І. Давидової; НУ «ОЮА», Одеса : Фенікс, 2022. С. 575–579.

2. Яременко О. Теоретичні проблеми правового регулювання інформаційних відносин у віртуальному просторі. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика*. 2021. Вип. 1. С. 67–73, с. 67–68.

3. Манько Д. Г. Цифровізація та цифрове середовище: щодо співвідношення понять. *Цифровий розвиток України: проблеми та перспективи* : матеріали доповідей учасників круглого столу (м. Одеса, 22 березня 2024 р.) [Електронне видання] /уклад.: Д. Г. Манько, Я. О. Тицька, А. О. Згама ; Міжнар.гуман. ун-т. Одеса : Фенікс, 2024. 57 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27731>ISBN 978-617-8395-94-0

4. Дудченко В. В. Легітимність і легальність: проблеми співвідношення *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. С. 58–64. URL: <http://www.apdp.in.ua/v26/09.pdf>.

5. Fred T. Augmented and virtual reality: defining legal boundaries and responsibilities, 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/388122415>

Ключові слова: принципи права, правове регулювання, віртуальна реальність, доповнена реальність, інформаційне суспільство, цифрова сфера, юридична діяльність.

Keywords: principles of law, legal regulation, virtual reality, augmented reality, information society, digital sphere, legal activity.